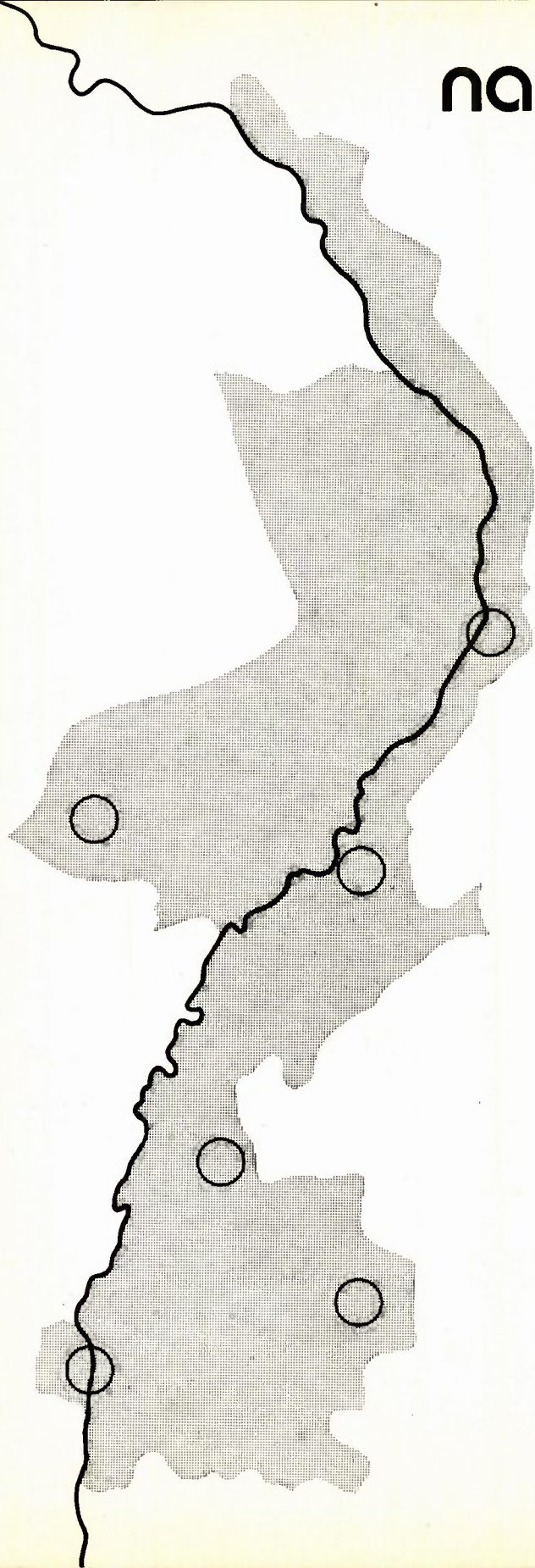

natuurhistorisch maandblad

68e jaargang no. 9 - september 1979

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap
in Limburg

MAASTRICHT, september 1979

REDACTIERAAD: mevr. drs. F.N. Dingemans-Bakels;
drs. D.Th. de Graaf; J.A.M. Heerkens Thijssen; H.P.M. Hille-
gers; drs. A.W.F. Meyer; W. Ogg; L.J.M. Veugen (eindre-
dacteur).

Redactie-adres: Bosquetplein 7 6211 KJ Maastricht (tel.
043-13671).

ADMINISTRATIE: A.G.M. Koomen, administrateur.

Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, inlichtingen over
studiegroepen e.d., artikelen voor- en bestelling van Maandbla-
den en/of Publicaties zenden aan:

Administratie Nat. Hist. Genootschap Bosquetplein 7 6211 KJ
Maastricht. Tel. 043-13671; postgiro 1036366.

Afzonderlijke nummers voor leden *f* 1,75 voor niet-leden
f 2,50; dubbelnummers *f* 3,- resp. *f* 4,-. Auteursrechten voor-
houden.

Op aanvraag verkrijgbaar: Lijst van door het Genootschap uit-
gebrachte publicaties met prijsopgave.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP

Voorzitter: Dr. P.J.v. Nieuwenhoven,
Trianonstraat 13, 6213 AB Maastricht. Tel. 043-18897

Secretaris: H.P.A.J. Gilissen.
Rector Thijssenstraat 9, 6237 NG Moorveld. Tel. 04461-1179

Penningmeester: J.G.H. Schoenmaeckers,
Johan Frisostraat 4 6267 BC Cadier en Keer. Tel. 04407-1368.
Betalingen: postgiro 1036366 t.n.v. Nat. Hist. Genootschap,
Maastricht.

Lidmaatschap: *f* 30,- per jaar; jeugdleden t/m 17 jaar *f* 7,50;
voor Verenigingen e.d. *f* 90,-.
Het maandblad wordt aan alle leden gratis toegezonden.

Litho's en Druk:
Stereo+Grafia, Maastricht.

INHOUD

	Pag.
- Verslagen van vergaderingen te Maastricht	165
te Heerlen	166
Excursie Heerlen	167
- Uit de Flora van Limburg	168
- Veldmuiscensus oproep	170
- Over het voorkomen van de Heikikker in Noord- en Midden-Limburg	171
- Inventarisatie van de Roek in Limburg	178
- Boekbespreking	182
- In memoriam Br. Agatho Frankevoort	184

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKSE BIJEENKOMSTEN

Te Maastricht op 6 september 1979

Zoals verwacht kon worden was er na de vakantie veel nieuws te melden door de leden. Onder voorzitterschap van de secretaris (de voorzitter was wegens onderzoek in het ziekenhuis verhinderd) ontstond een levendige uitwisseling van waarnemingen over diverse onderwerpen.

De heer W. Gilissen had een vrucht van een plant uit zijn tuin meegenomen die de vorm van een vogel op een poot had. Drie jaar geleden had hij deze plant - door hem vogelboom of parkietenboom genoemd - van een française gekregen die haar uit Frankrijk had meegenomen. De secretaris herkende de vrucht van een restaurant uit midden Frankrijk, waar deze 'vogeltjes' aan de rand van een glas met water hingen als taferversiering. Niemand van de aanwezige leden kende de plant die elke zomer als een struik opgroeide, in de winter boven de grond afstierf en dit jaar voor het eerst bloemen en vruchten geleverd heeft. De bladeren zijn 'fiscusachtig'.

Wie kent deze plant?

Mevrouw Coolsma maakte melding van de jongste restauratiewerken van de Bosse Fronten. Zij merkte op dat men nu in de herstelde muren plantjes had laten zitten en er ten behoeve van de muurhagedis openingen uitgespaard werden, met name bij de kalksteen. De secretaris verklaarde dit als een van de effecten van het onderzoek dat afgelopen jaar door Piet Dietvorst en Jos Bonnemayer in het kader van hun studie aan de Kath. Univ. Nijmegen (Zoölogisch laboratorium, afd. Dieroecologie) is uitgevoerd. Hun rapporten - De Muurhagedis in Maastricht, febr. 1979 en Hoge Fronten juni 1979 - zijn onlangs verschenen en op beperkte schaal verspreid.

Een recensie zal in het Maandblad verschijnen. Gehoopt wordt dat de door deze onderzoekers opgestelde richtlijnen nauwgezet opgevolgd zullen wor-

den. In het verleden zijn immers door restauratie van b.v. het Graaf van Waldeckpark andere populaties muurhagedissen uitgeroeid. De heer Veugen bevestigde dat hij zowel in het Graaf van Waldeckpark als in het Aldenhofpark vroeger (\pm 1930) muurhagedissen in grote aantallen heeft waargenomen, tussen de steen Overijssel en de grote Ginkgo. Br. Virgilius Lefeber bracht een geschenk mee voor het museum: Twee ml en vr exemplaren van de in 1975 ontdekte (reeds eerder gemelde) nieuwe motvlindersoort *Eratophyes aleatrix* Diakonoff, 1975 (zie: Ent. Ber. 35, 1975 p. 187-189 en NHM 1978 p. 155-156) Uit drie meter vermolmd berkehout uit dezelfde omgeving als waarin hij zijn eerdere vondst gedaan had kweekte hij dit jaar 40 stuks op, die naar diverse onderzoekers over de hele wereld verspreid zijn gestuurd.

Tevens toonde hij enkele bijzonderheden uit de Collectie Geurts (in het museum aanwezig):

1. een Behangersbij (*Megachile pyrenaea*) ♂; - nieuw voor Nederland.
2. een zeer zeldzame Sagerbij: (*Halictus lativentrix*);
3. *Anthophora retusa* die abusievelijk in het Maandblad 27 (1938) op pag. 111 *A. aestivalis* genoemd werd.
4. en ter vergelijking twee exemplaren van *Anthophora aestivalis* (zzz).

Tenslotte merkte hij op dat de kartering van insecten in het kader van het Atlasproject vruchten begint af te werpen, hetgeen hij illustreerde aan de hand van enkele onlangs verschenen rapporten.

Dat de belangstelling voor de insectenwereld flink stijgt en ook mooie waarnemingen oplevert bleek uit de meldingen van Carl Felix en Alex Willems. Zij hadden enkele waarnemingen van bijzondere vlindersoorten uit Frankrijk (en van de Grote nachtpauwoog en de Kleine nachtpauwoog o.a. de cocons meegebracht). Het meest interessant was hun mel-

ding van een drietal exemplaren van Grote vos (*Nymphalis polychloros*) in Gronsveld (1) en Lanaken (2). (Zie tekening op omslag). Deze vlindersoort, waarvan de rupsen van de bladeren van fruitbomen leven, is de laatste 35 jaar zeer sterk achteruit gegaan (vanwege het spuiten met DDT?). Geen van de leden had deze vlinder de laatste tien jaar gezien. Verder hadden zij drie Koninginnepages waargenomen en een Keizersmantel ♂ in een tuin midden in de stad (Maastricht). Vlak over de grens in België, bij Gellik kennen zij een populatie Dwergblauwtjes, een zeldzame vlindersoort, die daar in grote aantallen voorkomt. Naast deze vlinderwaarnemingen hadden zij enkele foto's van orchideeën, zoals de Bijenorchis en de Bruinrode wespenorchis uit de directe omgeving van Maastricht meegenomen. De heer Kemp vroeg vijf minuten aandacht voor een kleine twintig, prachtige en sterk vergrote kleurenfoto's van mooie plekjes in Zuid-Limburg. Terecht maakte hijzelf de opmerking, dat er toch nog veel moois aan natuur in onze omgeving te zien is. Daarvan getuigden zijn foto's van onder meer het Polvertorenbos, een Paardekastanje in Spaubeek, een beukelaan bij het Dr. Poelsoord, een aantal groepen populieren (Gulpdal, Bunderbos enz.). Tijdens de pauze werden de prachtige planteteekeningen van Han Krug in de kapel van het museum bewonderd. Daarna kwamen een viertal leden - Br. Thomas More Poels, de heer Beetstra, Huub Gilissen en Douwe de Graaf - met dia's over landschappen en bijzondere planten, aan het woord. Vooral de fraaie macro-opnamen van de heer Beetstra van fijne details - o.a. over de voortplanting van het levermos *Marchantia*, maakten indruk. Het was een gevarieerde en interessante avond.

Summary

Items of interest (see *Latin names*) discussed at monthly meeting.

te Heerlen op 10 september

Mevrouw Linsen had een exemplaar mee gebracht van *Nicandra physalodes*, een Nachtschadesoort, oorspronkelijk uit Zuid-Amerika. Ze had zaad van deze gevonden in vogelvoer. Verder bracht ze een plant mee die nog nader onderzocht moet worden, behorende tot de Ruwbladigen. Deze was op een vuilnisstort te Heerlen gevonden. De heer van der Staag vertelde dat hij enkele exemplaren van de Bosgeelster (*Gagea lutea*) te Windhagen ontdekt had, op een oude bekende vindplaats. Naar deze soort was enkele jaren achtereenvolgende door enkele floristen gezocht. Van der Staag deelde deze vondst mee naar aanleiding van een artikel in het Maandblad. Hierop vulde de heer van Geel het voorkomen van deze zeldzame soort in Limburg aan met een nieuwe vindplaats bij Elsloo. Dr. Dijkstra vermeldde een nieuw voorkomen van een Kruiskruid, *Senecio inaequidens* op een kolenstort te Nieuwenhagen. Op een klein mesobrometum terrein langs de holle Karweg ten zuiden van de Kunder-linde, komen behalve enkele orchideeën in het voorjaar, in de herfst enkele exemplaren van de Franje gentiaan (*Gentiana ciliata*) voor. Dit terrein was reeds aan dr. de Wever bekend. Echter het wordt nu tevens als klandestiene vuilnisbelt gebruikt. Het betreffende gemeentebestuur mag hier wel verandering in aanbrengen.

Dr. Dijkstra vertelde vervolgens hoe hij in de buurt van Gerolstein het eierleggen van de Wijngaardslak waargenomen had. Op een open, zandige en vochtige plaats waren enige tientallen exemplaren bijeen. Steeds in groepjes van 2 dieren. Ze hadden blijkbaar reeds gepaard, want tilde men een slak op dan bleek deze een trechtervormig kuiltje in de grond geboord te hebben, ongeveer 1-2 cm diep en aan de bovenzijde iets meer dan 1 cm wijd en zeer spits naar beneden uitlopend. In dit kuiltje bevonden zich de eieren. Verder had hij met de heer Leysen op 8 juli op de Meinweg één exemplaar van de Junikever gezien.

Bij navraag deelden enkele aanwezigen mede dat ze soms 2 of 3 dieren per jaar aangetroffen hadden, echter volgens de heer Bronneberg was deze soort dit jaar in zijn tuin talrijk. Een vroege waarneming van zich verzamelende kievitte was te Horbach gedaan. De heer van Geel vertelde dat eerst de niet gepaarde dieren bijeen kwamen, daarna de jonge exemplaren en tenslotte de oude dieren die gebroed hadden. Ook had men opgemerkt dat er dit jaar weinig echte inheemse vlindersoorten te zien waren, terwijl zomervlinders, afkomstig uit het verre zuiden, zeer talrijk waren.

Daarna kreeg de heer Kelderman het woord over zijn aangekondigde lezing. Hij gaf eerst een historisch overzicht, daarna werden de verschillende soorten behandeld. Zwammen, waartoe de paddestoelen behoren, zijn zeer oud. Zwammen zijn al bekend van uit het Devoon. Zonder zwammen zouden er volgens spreker geen levende wezens op aarde mogelijk zijn. Nu nog leven er zwammen in zee op een diepte van 4600 m, ook zijn ze op de hoogste bergtoppen aanwezig. Oorspronkelijk zouden ze zich in zee ontwikkeld hebben. Er zijn saprophytische soorten, maar ook parasieten onder de paddestoelen. In W.-Europa komen 60 eetbare soorten voor tegen 90 vergiftige soorten. De Boeddha zou om het leven gekomen zijn door het eten van vergiftige paddestoelen, evenals talrijke anderen bekendheden uit de Oudheid. De bekende Vliegenzwam zou een bedwelmende uitwerking hebben bij het eten ervan. Verschillende volken van Amerika, Lapland en W.-Europa hebben hiervan gebruik gemaakt bij godsdienstige bijeenkomsten. In Colorado zou men een heksenkring aangetroffen hebben met een doorsnee van 6 mijl. Zwammen worden vooral in Japan gekweekt voor volksvoedsel. Bepaalde soorten leven saprophytisch met bomen en struiken, waarbij allebei voordeel hebben. Echter, er moet een bepaald evenwicht bestaan, anders gaat de zwakkere te

gronde. Andere soorten zijn echte opruimers van organische bestanddelen. Weer andere zijn echte parasieten.

Na de pauze vertoonde de heer Kelderman zeer veel fraaie afbeeldingen van vaak zeer zeldzame soorten, vooral in Limburg waargenomen. Hij wees op het feit dat een grondig onderzoek in Limburg zeer wenselijk zou zijn en veel nieuwe gegevens zou opleveren. Als bijzonderheid vertelde hij nog dat het kasteel Chaloen verweringsverschijnselen vertoonde en wel veroorzaakt door de Houtzwam. Bij nader onderzoek bleek dat de muren van dit kasteel gebouwd waren om een ander gebouw, opgetrokken als vakwerk, op het hout hiervan woekert de Houtzwam.

Bij de discussie trok de heer van Geel, daarbij gesteund door anderen, die grote heksenkring van Colorado in twijfel. Uit de verschillende meningen hierover bleek wel dat men eerst moet uitgaan van een duidelijke definitie van wat men hieronder verstaat. Naar aanleiding van de hoge ouderdom van zwammen deelde dr. Dijkstra mee dat sklerotiën in steenkool niet zeldzaam zijn. Een sklerotium is een verharde ophoping van vegetatieve zwamdraden (hyphen) in rusttoestand.

Summary

Items of interest (see *Latin names*) discussed at monthly meeting.

Kring Heerlen

Op 26 augustus 1979 vond een tweede excursie plaats onder leiding van de heer Spica, met als doel iedereen met belangstelling, vaardigheid in het hanteren van de flora bij te brengen. Excursiedoel was de BRUNSUMMERHEIDE en de ROODE BEEK. Gedetermineerd werden o.a. de volgende soorten: *Scrophularia spec.* Een Helmkruid *Epilobium angustifolium* (Wilgeroosje, uit de Teunisbloemfami-

lie), *Teucrium scorodonia* (Valse salie, familie der lipbloemigen). Veel soorten uit deze familie worden als keukenkruid gebruikt door het voorkomen van etherische oliën in de bladeren. Verder werden gedetermineerd: *Hieracium umbellatum* (Schermhavikskruid, een van zeer vele, vaak moeilijk te determineren havikskruiden) en *Solanum nigrum* (Zwarte nachtschade). Deze laatste soort wordt in ons land als giftig beschouwd (althans de bessen) terwijl in Marokko de bladeren als groente gegeten worden. Andere vertegenwoordigers uit deze familie zijn de Doornappel, het Bilzenkruid en Bella-donna, allen giftig.

Op weg naar de Rode Beek werden verschillende zwammen gevonden: Berkenboleet (eetbaar), Aardappelbovist (giftig), Elfenbankje, Berkendoder, diverse *Amanita*-soorten (giftig), Melkzwam en Fopzwam. Deze laatste dankt zijn naam aan de zeer uiteenlopende verschijningsvorm die determinatie vaak moeilijk maakt. Verder werden Bekertjesmos (een korstmos) en Slijmzwammen gevonden. Van de Slijmzwammen is het volgens de heer Spica nog niet duidelijk of men ze tot het planten- of tot het dierenrijk moet rekenen.

Bij de Rode beek werd *Drosera rotundifolia* (Ronde zonnedaauw) gevonden en gevoerd met een mier en een spinnetje die beide heelhuids aan de kleverige bladeren wisten te ontsnappen. Voorts zagen we *Narthecium ossifragum* (Beenbreek), *Juncus articulatus* (Zomprus, soms Moerasrus genoemd) *Hydrocotyle vulgare* (Waternavel, een schermbloemige!) en een Veenmossoort. Hiervan werd naderhand een stukje onder de microscoop bekeken waarna deze leerzame excursie met een kop koffie besloten werd.

Mevr. van Wersch

Summary

During a field excursion on 26.8.1979 (at places mentioned in CAPS.) plants have been found and observed (see *Latin names*).

UIT DE FLORA VAN LIMBURG

Waarnemingenrubriek van de Plantenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap. Waarnemingen te zenden aan Plantenstudiegroep Natuurhistorisch Genootschap, Bosquetplein 6, Maastricht, t.a.v. D. TH. de Graaf (tel. 13671).

Agrostemma githago L. Bolderik. Onbespoten Korenveld ten zuidwesten van St. Geertruid, hok 62-31-41. De planten groeien in grote aantallen op deze akker waar zich nog meer akkeronkruiden bevinden. 20-6-1979, J. Cortenraad.

Amaranthus retroflexus L. Papagaaiekruid. Braakliggend bouwland bij Gronsveld, hok 61-39-11. In 1978 was de akker nog met mais begroeid. VII-1979. E.N. Blink.

Arctium lappa L. Grote klis. Houthem vroenhof, hok 62-11-53. 25 exemplaren waarvan 15 bloeiend, de rest als 1-jarige rozet. 17-8-1979, J. Cortenraad.

Meerssen-Martienwaard, hok 61-18-53. 17-8-1979, J. Cortenraad.

Meerssenerbroek, langs de weg Rothem-Geulhem, hok 62-11-52. Zeer forse exemplaren (2-2.75 m). 12-8-1979. J. Cortenraad. Ifteren, noordoost van de brug over het Julianakanaal, hok 61-18-34. Hoogte van de planten verschillend (1.25 - 2.25 m). 13-8-1979, J. Cortenraad.

Aquilegia vulgaris L. Wilde akelei. Biebosch, Valkenburg, hok 62-22-23. 2 exemplaren. IV - 1979, H. Gilissen & W. v.d. Coelen.

Astragalus glycyphyllos L. Hokjespeul. Encigroeve op afwerkingsgebied, hok 61-38-12. v.a. 23-6-1979, wg kalkgroeven PSG.

Buglossoides arvensis (L.) Johnston. Ruw parelzaad. Welten - Heerlen, veldweg richting Ubachsberg, hok 62-24-11. 5 exemplaren. 26-6-1979, J. Cortenraad.

Cardaminopsis arenosa (L.) Hayek. Zandscheefkelk. Encigroeve, hok 61-38-12. In afwerkingsgebied voornamelijk op de nog niet ingezaaide hellingen, vrij alg. v.a. 23-6-1977, wg mergelgroeven Psg.

Carduus nutans L. Knikkende distel. Encigroeve, hok 61-38-12. Vrij alg. 5-7-1979, wg mergelgroeven PSG.

Cladium mariscus (L.) Pohl. Galigaan. Meerssenerbroek, aan het begin van overlaat tussen 2 armen van de Geul, vlakbij Rothem, hok 62-11-51. Het betreft hier een veld van ongeveer 8 m. 17-7-1979, J. Cortenraad.

Crepis foetida L. Stinkend streepzaad. Encigroeve, hok 61-38-12. Op afwerkingsgebied van in 1979 nog niet ingezaaid deel. 17-7-1979, wg mergelgroeven PSG.

Delphinium consolida L. Wilde ridderspoor. Meers, in gerststoppelveld nabij grindgat, hok 59-48-54. 4 exemplaren. 29-8-1979, J. Cortenraad.

Doronicum pardalianches L. Biebosch Valkenburg, hok 62-22-23. 1 exemplaar. IV-1979, H. Gilissen & W. v.d. Coelen.

Epilobium tetragonum spp. *lamyi* (F.W. Schulz). Encigroeve, hok 61-38-12. 5-7-1979, wg mergelgroeven PSG.

Fagus Sylvatica roseo-marginata. Van Clermontplein, Vaals. Nu de enige vindplaats in Zuid-Limburg, nadat 1 exemplaar te Eijsden is verdwenen. VIII-1979, Dhr. Kemp.

Galeopsis ladanum spp. *angustifolia*. Smalbladige raai. Wahlwiller, talud van veldweg die in de kruisberg uitmondt, hok 62-33-25. 6 exemplaren. 5-8-1979, J. Cortenraad.

Geranium columbinum L. Fijne ooievaarsbek. Eys, hok 62-33-15. 5-8-1979 J. Cortenraad.

Hieracium amplexicaule ssp. *speluncarum*. Stengelomvattend havikskruid. Rothem, op muur langs Geul, hok 62-11-41. 2 exemplaren. 5-7-1979, J. Cortenraad.

Hypericum montanum L. Berghertshooi. Geulhem, Geulhemermolen. Aan bovenkant zuidelijke dalwand, ten oosten van het hotel, hok 62-21-13.5 exemplaren, 13-8-1979, J. Cortenraad.

Inula conyza DC. Donderkruid. Encigroeve, hok 62-38-12. enkele exemplaren. 5-7-1979, wg mergelgroeven PSG.

Lactuca serriola L. Kompassla. Grindgat Groene Rivier en omgeving, 61-38-23, 33, 43, 53. Vrij alg. VIII-1979, wg grindgaten PSG.

Encigroeve, hok 61-38-12, 11. Vrij alg. 23-6-1979, wg mergelgroeven PSG.

Dam tussen Maas en grindgat ten zuiden van Roermond t/h van Ool, hok 58-53-14. 1 exemplaar. 28-8-1979. E.J. van Hilten Eriks.

Lathyrus tuberosus L. Aardaker. Langs de spoorlijn ten zuiden van station Sittard, hok 60-42. VI-1979, C.C.M. Coolsma.

Leersia oryzoides (L.) SW. Rijstgras. Grindgat Groene Rivier, hok 61-38-42. Op twee plaatsen. 30-6-1979, werkgroep grindgaten PSG.

Linaria elatine (L.) Mill Spiesleeuwebek. Wahlwiller, Roggeakker ten oosten van weg over Kruisberg, hok 62-33-25. Meerder exemplaren. 5-8-1979, J. Cortenraad.

In tarwe-akker in het Meerssenerbroek, hok 62-11-51. Meer dan 50 exemplaren. 31-7-1979, J. Cortenraad.

In rogge-akker aan zuidwestrand van "de Dellen", Meerssen, hok 62-11-51. De plant komt in grote getalen (meer dan 75) voor. 20-7-1979, J. Cortenraad.

Orobanche minor Sm. Klavervreter. Encigroeve, hok 61-38-12. In ingezaaide klaverweide. 5-7-1979, wg mergelgroeve PSG.

Picris echioides L. Dubbelkelk. Grindgat Groene Rivier, hok 61-38-42. ook *P. hieracioides* L. gevonden. 30-6-1979, werkgroep grindgaten PSG.

Primula veris L. Echte sleutelbloem. Bossche Fronten Maastricht, hok 61-28-21. 4 exemplaren, VI-1979, W v.d. Coelen.

Pulmonaria officinalis L. Breed longkruid. Harles - Vijlen, in de holle weg uit richting Holset, hok 62-34-52. 25-8-1979, J. Cortenraad.

Ranunculus fluitans Lamk. Vlottende waterranonkel.

Eijsden, in de Voer vlakbij het kasteel, ook verder stroomopwaarts en in afwatering van de kasteelvijver, hok 61-48-12, 23. 28-8-1979, J. Cortenraad.

Sagina apetala spp. *erecta* (Hornem) F. Hermann. Tengere vermuur. Encigroeve, hok 62-38-12. 1 pol. 26-7-1979, wg mergelgroeven PSG.

Saponaria officinalis L. Zeepkruid. Langs de spoorlijn ten zuiden van station Sittard, hok 60-42. VI-1979, C.C.M. Coolsma.

Scirpus maritimus L. Zeebies. Grindgat Groene Rivier, hok 61-38-42. plm. 5 m². 30-6-1979, wg grindgaten PSG.

Senecio fluviatilis Wallr. Lancetbladig kruiskruid. Meerssenerbroek, vlakbij aftakking van het Geulke van de Geul, hok 62-11-52. 14-8-1979, J. Cortenraad.

Meerssen, langs de Geul, in de "Overste Breule" vlak achter de sluis, hok 62-11-41. 14-8-1979, J. Cortenraad.

Meerssen- Rothem, vlak achter samenvloeiing van de 3 Geularmen, hok 61-18-45. 15-8-1979. J. Cortenraad.

Senecio inaequidens DC. Bossig kruiskruid. Encigroeve, hok 61-38-12. Vrij alg. in afwerkingsgebied op de niet ingezaaide delen. 5-7-1979, wg. Mergelgroeven PSG.

Taluds langs de weg Ryckholt-Oost Maarland, hok 61-38-54, 61-38-55. sedert 1976 al op de taluds. VIII-1979. E.N. Blink, Gronsveld.

Braakliggend bouwland, hok 61-39-11. In 1978 nog met mais verbouwd. VIII-1979, E.N. Blink, Gronsveld.

Langs de Maas bij Laak en Roosteren, hok 60-12. Vrij veel exemplaren. X-1976, W. de Veen.

Bij camping Maasheem Marissen, Gem. Echt, hok 60-12, II-1976, W de Veen.

Teucrium botrys L. Trosgamander. Wahlwiller op Krijt, hok 62-33-25. 5 ex. 5-8-1979, J. Cortenraad.

Thelypteris phegopteris (L.) Slosson. Smalle beukvaren. Langs bospad door Esdoornaanplant, de Dellen, Meerssen, hok 62-11-52.

Het betreft hier de tweede mij bekende vindplaats in de "Dellen". 6-5-1979, J. Cortenraad.

Vulpia myuros (L.) C.C. Gmel. Langbaardgras. Encigroeve, hok 61-38-12. Op afwerkingsgebied met graszaadmengsels. 5-7-1979, wg Mergelgroeven PSG.

Summary.

A survey is given of some new finding places of interesting plant-species in the province of Limburg.

VELDMUISCENSUS, OPROEP VOOR MEDEWERKING

Voor bijvoorbeeld de Blauwe reiger, de Ooievaar en de Torenvalk is de wisselende stand van de Veldmuis (*Microtus arvalis*) van invloed op fenologie, broedsucces en overleving.

Om de rol die de Veldmuis speelt als voedsel voor diverse predatoren nader te kunnen bepalen bleek een diepergaand onderzoek nodig.

Medio 1977 werd door een aantal geïnteresseerden een begin gemaakt met een onderzoek naar Veldmuizen. Nadat contact was gezocht met diverse medewerkers die veelal een ornithologische achtergrond hadden, werd in januari 1978 een werkbepreking gehouden op het Rijksinstituut voor Natuurbeheer te Leersum (U).

Tijdens deze bijeenkomst zijn een aantal organisatorische aspecten van een eventueel Veldmuizenonderzoek besproken alsmede enkele biologische achtergronden hiervan.

Na een proefjaar Veldmuizen tellen door de medewerkers (waaronder mensen van de Plantenziektkundige Dienst, de Universiteit van Groningen en van de Luchtmachtafdeling Bedrijfsveiligheid) is op een in april 1979 gehouden tweede werkbepreking

besloten het onderzoek voort te zetten en uit te breiden.

Als belangrijkste methode van onderzoek is gekozen voor een goedkope en relatief weinig arbeidsintensieve methode die ontwikkeld is door de Poolse onderzoekster mevr. Anna Liro.

Zij onderzocht het verband tussen de aantallen veldmuiscatjes in grasland en het werkelijke aantal Veldmuizen. Zij deed dat door het aantal muizengaatjes in haar monsteroppervlak te bepalen waarna ze deze gaatjes losjes dicht stopte om later de heropende gemerkte gaatjes te tellen.

Inmiddels was gevonden dat na 12 uur al 70% van de uiteindelijke hoeveelheid heropende gaatjes werd bereikt.

De voordelen van deze methode zijn dat de methode erg eenvoudig is, onafhankelijk is van verschil in ervaring van de waarnemers en dat er geen slachtoffers worden gemaakt (de populatie wordt niet beïnvloed).

In Nederland zou het er op neer komen dat een "Veldmuizenteller" twee of drie maal per jaar (maart, oktober, en eventueel in juni) een oppervlak van 150 m² bemonstert. Zo'n bemonstering komt neer op twee maal gedurende ongeveer 2 uur tellen: de eerste monsterdag tellen, karteren en dichtstoppen van veldmuisholletjes en de tweede dag de heropende gaatjes tellen.

Zoals hierboven is gebleken worden voor het onderzoek geen bijzondere eisen aan de inventariseerders gesteld. Elke serieuze geïnteresseerde kan meewerken. Het verdient aanbeveling het bemonsteren met bijvoorbeeld twee of drie man te doen.

Aanmelding dient bij voorkeur te geschieden bij de regionale censuspromotor die ook de inventarisatiemethodiek kan toelichten.

Medewerkers krijgen de waarnemingsformulieren, de landelijke telresultaten en overige mededelingen thuisgezonden.

Het centrale informatie/administratieadres is Joop Buker, Willem Mollhof 9, 1065 AH Amsterdam.

J. Betlem,
p/a Pastoor Dubarstraat 1,
6181 HZ Elsloo
(regionale censuspromotor)

Literatuur

LIRO, A. 1974: Renewal of Burrows by the Common Vole as the Indicator of its Numbers. *Acta Therologica* 19 (29): 259-271.

Summary

An investigation is planned to determine whereabouts and numbers of the Common vole (*Microtus arvalis*). The method recommended and developed by Mrs. A. Liro (See „Literatuur”) has been chosen.

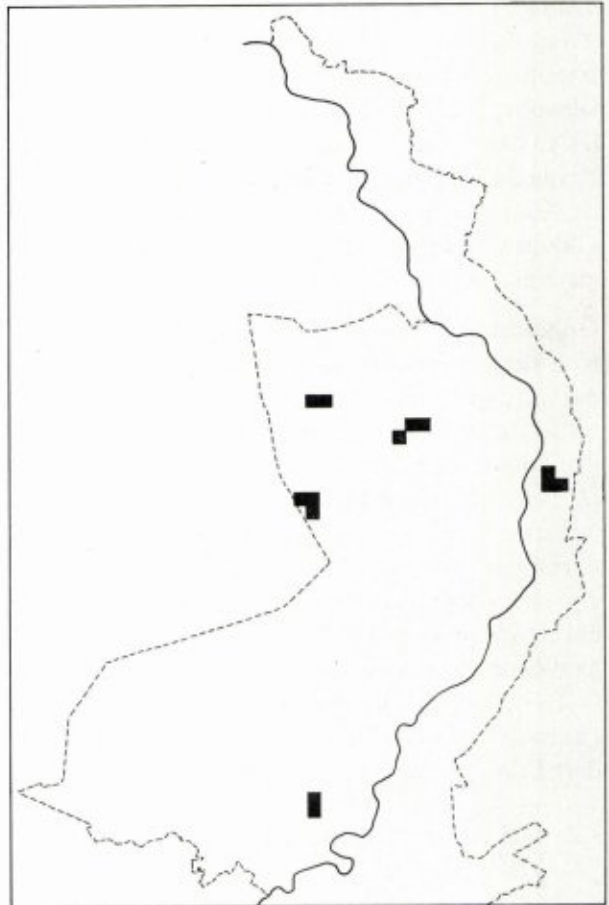
OVER HET VOORKOMEN VAN DE HEIKIKKER IN NOORD- EN MIDDEN-LIMBURG

P.J.J. VAN DEN MUNCKHOF,
Parkweg 50, 6511 BH Nijmegen

De Heikikker (*Rana arvalis* Nilsson) is in Noord- en Midden-Limburg naar alle waarschijnlijkheid niet zeldzaam. In de jaren 1972 t/m 1978 trof ik deze kikkersoort in 13 Limburgse kilometerhokken aan (zie figuur 1), in de gemeenten Arcen en Velden, Beegden, Horst en Venray.

Speciaal onderzoek naar het voorkomen van de Heikikker werd niet verricht. Alle waarnemingen van *Rana arvalis*, die in dit artikel worden beschreven, zijn min of meer bij toeval gedaan tijdens vele excursies.

Zoals uit figuur 1 blijkt, stammen alle waarnemingen uit een vijftal gebieden. Deze gebieden zullen hieronder allemaal in 't kort besproken worden, waarna een aantal gegevens over de voortplanting van de Heikikker volgt.

Figuur 1

1. Korte beschrijving van de gebieden waarin de Heikikker werd aangetroffen.

1.1. Rouwkuilen en het dal van de Weverslose Beek (gemeente Venray).

In staatsnatuurreservaat "Rouwkuilen" werden af en toe Heikikkers waargenomen in het ven Rouwkuilen. Dit ven beslaat in natte perioden een behoorlijke oppervlakte, doch in droge zomers valt het praktisch helemaal droog. In het ven groeien planten als Gewone Waterbies (*Eleocharis palustris* subsp.

palustris), Snavelzegge (*Carex rostrata*), Mannagras (*Glyceria fluitans*), Pitrus (*Juncus effusus*) en Pijpe-strootje (*Molinia caerulea*). Op de oevers vormt de Gewone Dopheide (*Erica tetralix*) hier en daar veldjes en langs een greppeltje kan men zelfs de Kleine Zonnedauw (*Drosera intermedia*) nog aantreffen. In de Rouwkuilen werden behalve 2 volwassen Heikikkers ook 2 nog niet volgroeide exemplaren waargenomen.

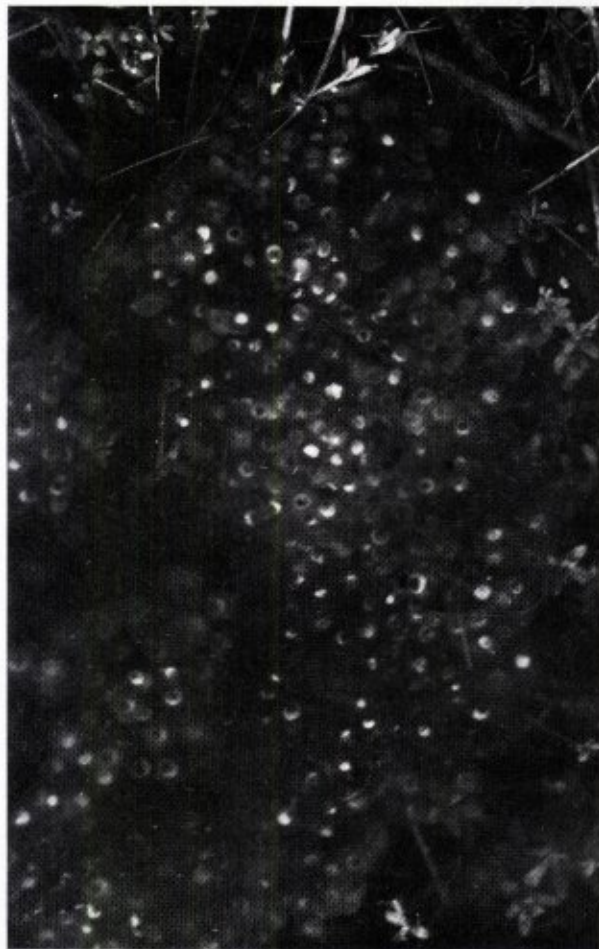
Ongeveer één kilometer ten noordoosten van de Rouwkuilen ligt een tweede Heikikkergebied; het dal van de Weverslose Beek. Het is een hoofdzakelijk uit weilanden bestaand terrein. Tussen de graslanden komen veel sloten en houtsingels voor. CUPPEN (2) schrijft over *Rana arvalis* in het Loobeekdal (waartoe het dal van de Weverslose Beek behoort), dat nog niet bekend is in welke wateren de Heikikker zijn eieren legt. Doch in 1975 vond ik op één plaats enkele klompjes dril in een zijslotje van de Nachtegaallossing, tussen de weg Deurne - Venray - Well en de Hermkushof. Het slotje ligt tussen een weiland en een verlaten grasland. Zie voor een wat uitgebreidere beschrijving van het Loobeekdal CUPPEN (2).

1.2. Dal van de Lollebeek (gemeenten Venray en Horst).

In dit beekdal werden veel waarnemingen verricht, meestal in het Schaatswater van Van Rhee in staatsnatuurreservaat "Castenrayse Vennen". Dit schaatswater is een nagenoeg geheel verland ven met een oppervlakte van enige hektaren. Het viel tot voor twee jaar geleden 's zomers vaak droog. In het open water groeide vroeger veel Waterlelie (*Nymphaea alba*). In de eerste verlandingsgordel zijn Riet (*Phragmites australis*), Mattenbies (*Scirpus lacustris* subsp. *lacustris*) en Grote Lisdodde (*Typhalatifolia*) de talrijkste planten. Voor een meer uitgebreide beschrijving van het schaatswater raadplegen men VAN DEN MUNCKHOF (8). In het ven werden

vaker kwakende Heikikkers gehoord, terwijl ik er veel dril heb aangetroffen.

Ook op andere plaatsen in de Castenrayse Vennen werd wel eens dril van Heikikkers gevonden. Zo werden in drie verschillende jaren op precies dezelfde plaats eieren ontdekt in een bermsloot van de (verharde) Middelijkseweg. Het opvallende van deze sloot is, dat hij - net als 't reeds genoemde slootje in het dal van de Weverslose Beek - grenst aan

Heikikkerdril, 6 april 1974

een verlaten grasland; ook aan de andere kant van de weg ligt een uit cultuur genomen weiland (beplant met loofhout). Verder werd éénmaal dril aangetroffen in een oude bedding van de Lollebeek, vlakbij de Molenberglossing. Deze oude beekloop ligt in een verlaten, met loofhout beplant grasland. CUPPEN (3) vermeldt voor de Molenberglossing een vondst van Heikikkerdril en een waarneming van een (of meerdere) volwassen Heikikker(s). Het betreffende gedeelte van de Molenberglossing stroomt tussen een tweetal uit de cultuur genomen graslanden die beplant zijn met loofhout, door. In het aan de oorsprong van de Molenberglossing gelegen Roerdompven hoorde ik één keer enkele kwakende Heikikkers. Het Roerdompven is evenals het Schaatswater van Van Rhee helemaal verland; het is in hoofdzaak met Riet en wilgen begroeid.

Tenslotte werd van de Heikikker op nog een andere plaats in de Castenrayse Vennen dril ontdekt, namelijk in de Grootbroeklossing. Deze lossing begint evenals de Molenberglossing bij het Roerdompven. En net als de andere genoemde sloten stroomt de Grootbroeklossing bijna geheel langs verlaten, beboste landbouwgrond.

Ongeveer een kilometer ten westen van de Castenrayse Vennen vond ik eenmaal Heikikkerdril in een tussen twee weilanden gelegen kavelsloot, vlakbij de Lollebeek. Het slootje ligt op een steenworp afstand van het "Castenrays Broek". dat ook tot staatsnatuurreservaat Castenrayse Vennen behoort. In het Castenrays Broek komen naast enkele broekbossen ook een aantal extensief beweidde graslanden en verlaten, beboste weilanden voor.

1.3. Mariapeel (gemeente Horst).

In staatsnatuurreservaat "Mariapeel" hoorde ik verschillende keren kwakende Heikikkers in enkele vennetjes aan de zuidwestzijde van de Eerste Hoofdwijk. De vennetjes zijn begroeid met o.a. Pij-

pestrootje, Kleine Lisdodde (*Typha angustifolia*), Zompzegge (*Carex curta*) en Wateraardbei (*Potentilla palustris*). Eenmaal werd in de paartijd een fraai blauwberijpte mannelijke Heikikker gezien bij een der vennetjes, op de oever van de Eerste Hoofdwijk. Verder werden in de Mariapeel nog twee andere Heikikkers gezien; een volwassen exemplaar in een laagte tussen de Vierde en de Vijfde Wijk en een nog niet volgroeide Heikikker langs de Negende Wijk.

1.4 Ravenvennen (gemeente Arcen en Velden)

In dit natuurreservaat van de stichting Het Limburgs Landschap werden alleen maar jonge Heikikkers gezien, in of nabij een drietal vennen. Deze vennen herbergen een rijke plantengroei met onder meer Waterlelie, Knolrus (*Juncus bulbosus*), Pijpestrootje, Kleine Zonnedaauw, Ronde Zonnedaauw (*Drosera rotundifolia*), Lavendelheide (*Andromeda polifolia*), Gewone Dopheide, Veenbes (*Oxycoccus palustris*), Zompzegge, Witte Snavelbies (*Rhynchospora alba*), Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) en Veenbies (*Scirpus cespitosus*).

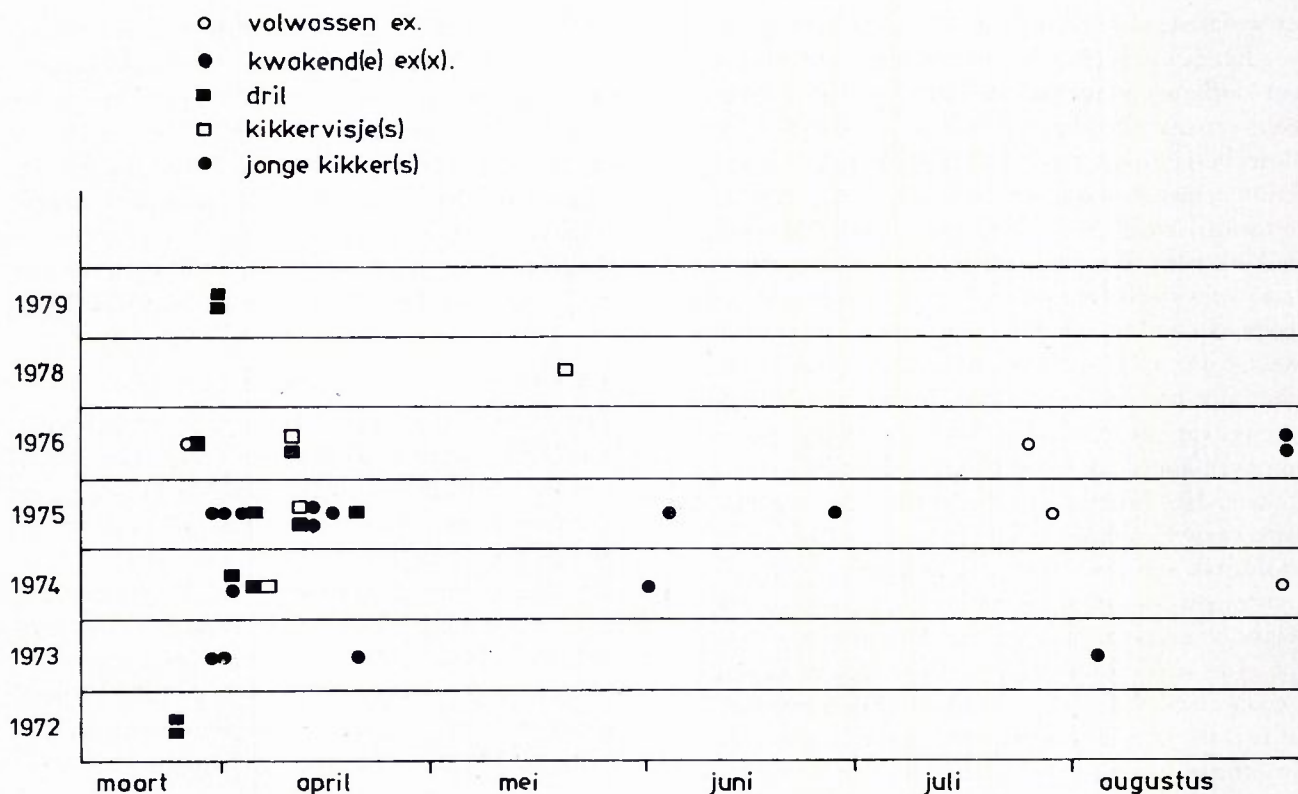
1.5 Beegderheide (gemeente Beegden)

In een van de vennen in de Beegderheide werden in mei 1978 vrij veel kikkervisjes gevangen. Onder deze kikkervisjes bevond zich zeker één exemplaar behorend tot de soort *Rana arvalis*.

In en rondom het betreffende ven groeiden planten als Waterlelie, Gele Plomp (*Nuphar lutea*), Veenpluis, Pijpestrootje, Veenbes, Gewone Dopheide, Ronde en Kleine Zonnedaauw, Zompzegge, Snavelzegge, Wateraardbei en Moeraswederik (*Lysimachia thyrsoiflora*).

2. Verzamelde gegevens over de voortplanting

De voortplanting van de Heikikker kan in sommige jaren op bepaalde plaatsen al vroeg in maart begin-

Figuur 2

nen (6). De mannelijke kikkers zijn in de paartijd vaak plaatselijk (rug, keel) blauwachtig berijpt. Deze verkleuring zou veroorzaakt worden door een sterke vulling van de onderhuidse lymfezakken (12). Op 27 maart 1976 zag ik zo'n fraai gekleurd mannetje langs de Eerste Hoofdwijk in de Mariapeel. Zoals uit figuur 2 blijkt, hoorde ik van eind maart tot ver in april kwakende Heikikkers (vroegste datum 30 maart, laatste datum 20 april). VAN GELDER & HOEDEMAEKERS (4) hoorden in 1969 in het Ketelven (staatsnatuurreservaat "Hatertse en Overaseltse Vennen" bij Nijmegen) van 6 tot 23 april kwakende Heikikkers, hetgeen goed overeenkomt met mijn waarnemingen. VAN GELDER & OOMEN (6)

onderzochten in de jaren 1964 t/m 1968 de voortplanting van de Heikikker in het Heerenven op Landgoed "De Hamert" (in de Noordlimburgse gemeente Bergen). Zij stelden "breeding activities" vast tussen 10 maart en 7 april.

Het mannetje van *Rana arvalis* heeft geen uitwendige kwaakblazen. Het gekwaak is niet ver te horen. Het klinkt ongeveer als 't geluid van luchtballen die ontsnappen uit 'n onder water gehouden lege fles of als een blad papier dat op en neer gewapperd wordt ("wob-wob-wob", "waub-waub-waub" of iets dergelijks). Omdat het slechts op korte afstand hoorbaar is, kan men zeer moeilijk schatten, hoeveel mannetjes er op een bepaald moment in 'n paarwa-

ter kwaken. In ieder geval werden zowel in de vennetjes in de Mariapeel als in het Schaatswater van Van Rhee in de Castenrayse Vennen "veel" kwakende Heikikkers gehoord en in het Roerdompven (eveneens in de Castenrayse Vennen) slechts "enkele". Alle kwakende exemplaren hoorde ik overdag, en wel in zeer ondiep water (in het Schaatswater en in het Roerdompven tussen Riet). In het Schaatswater kon duidelijk worden vastgesteld, dat de mannetjes in verschillende groepen ("koren") kwaakten. Een dergelijke koorvorming wordt ook door VAN GELDER & OOMEN voor de Heikikker beschreven (6).

In figuur 2 is te zien dat Heikikkerdril werd gevonden in de periode eind maart/eind april. De vroegste datum is 25 maart (1972), de laatste 20 april (1975). De periode waarin de eieren werden afgezet zal ongetwijfeld verschillen van de genoemde periode waarin ze ontdekt werden. Heikikkereieren worden in een bepaald paarwater in hoogstens enkele dagen tijds gelegd. Van de tientallen klompjes die ik op 25 maart 1972 in het Schaatswater van Van Rhee ontdekte, zullen er zeker een aantal reeds een of meerdere dagen eerder zijn gelegd. Op 2 april 1974 trof ik in hetzelfde ven 't eerste Heikikkerdril van dat jaar aan. Drie klompjes werden naar de Paddenpoel (evenals het Schaatswater gelegen in de Castenrayse Vennen) gebracht en op 6 april daaropvolgend gefotografeerd. Toen bleek al een aantal eitjes uitgekomen te zijn (zie foto), zodat aangenomen mag worden dat deze eieren vóór 2 april afgezet zijn. Niet alleen het begin, maar ook het einde van de periode waarin de eieren werkelijk zijn gelegd, valt waarschijnlijk dagen vroeger dan men aan de hand van figuur 2 in eerste instantie zou verwachten. Zo werd in 1975 nog op 20 april Heikikkerdril ontdekt, doch dit wat al bijna uitgekomen en dus ruimschoots vóór 20 april afgezet. In 1976 vond ik het laatste dril op 11 april, in de bermsloot van de Middelijkseweg in

de Castenrayse Vennen. Er lag één vers klompje, terwijl de eieren van 10 anderen klompjes al voor een deel uit waren gekomen. CUPPEN (3) trof in datzelfde jaar nog op 29 april Heikikkerdril aan, in de Molenberglossing. Zoals hij zelf ook schrijft betreft dit een vrij late vondst.

Het dril van de Heikikker verschilt duidelijk van dat van de Bruine Kikker (*Rana temporaria*), dat ongeveer te zelfder tijd wordt gelegd. De eierklompen van de Heikikker zijn gemiddeld kleiner. Dat heeft minstens 2 oorzaken;

- a) in een klompje Heidekikkerdril zitten meestal minder eieren dan in een klompje van de Bruine Kikker. De Bruine Kikker schijnt er zo'n 1000 - 4000 in te hebben (1, 12), de Heikikker 1000 à 2000 (1, 12); VAN GELDER & OOMEN kwamen in het Heerenven voor de Heikikker zelfs op een aantal van slechts 800 - 1200 (6).
- b) de eieren van *R. arvalis* zijn gemiddeld kleiner dan die van *R. temporaria*. Volgens LINA (7) is een Heikikker-ei zo'n 1,5 tot 2 mm groot (het gelei-achtige omhulsel 7 - 8 mm) en een ei van de Bruine Kikker 2 tot 3 mm (omhulsel 8 - 10 mm).

De eierklompen van de Heikikker zijn veel steviger dan die van de Bruine Kikker. Je kunt ze gemakkelijk vastpakken, terwijl die van *R. temporaria* van je handen af of tussen je vingers door glibberen (behalve als het een vers gelegd klompje betreft).

LINA (7) noemt nog een verschil tussen de eieren van beide kikkersoorten. Die van *R. temporaria* zouden in drijvende klonten worden afgezet, die van *R. Arvalis* gewoonlijk onder water. IJSSSELING & SCHEYGROND (12) schrijven dat de eieren van *R. Arvalis* op de bodem zinken en daar tot ontwikkeling komen. De eierklompen van *R. temporaria* zouden aanvankelijk ook zinken, maar na enkele dagen gaan drijven. Helaas zijn de gemeenschappelijke paarwateren van beide kikkersoorten vaak dermate ondiep, dat

alle drilklompen, of die nu van de Heikikker of van de Bruine Kikker zijn, op de bodem rusten en tevens voor een klein deel boven water uitsteken. Met zulke klompjes zou men dus eerst in dieper water een test uit moeten gaan voeren om erachter te komen of ze drijven of niet.

Nagenoeg al het Heikikkerdril dat ik in de loop der jaren heb gevonden, bleek door een soort schimmel te zijn aangetast. Vaak waren de eieren door een witte waas omgeven. Ook VAN GELDER & OOMEN (6) maken melding van dit verschijnsel: "throughout the entire period of observation a part of the egg clumps was infected with a fungus". Van door schimmel aangetaste klompen dril bleken veel embryo's zich niet tot kikkervisjes te ontwikkelen. Op de foto is goed te zien dat van de in beeld gebrachte klompjes dril vele eieren door een schimmel zijn aangetast. Er zijn slechts heel weinig larven te zien. Ook van de Knoflookpad (*Pelobates fuscus*) heeft men wel eens door een witte schimmel aangetaste eieren gevonden; zie voor foto's daarvan VAN GELDER & KALKHOVEN (5).

Al het Heikikkerdril dat ik ooit heb gevonden lag in ondiep tot zeer ondiep water. In het Schaatswater van Van Rhee werd het steeds aangetroffen in een jonge, ijle Rietvegetatie. In de Grootbroeklossing lag het in een Mannagras-begroeiing. Niet alleen in stilstaande wateren, doch ook in (zeer) langzaam stromende sloten werd dril gevonden. Op 31 maart 1979 ontdekte ik bijvoorbeeld in de bermsloot van de Middelijkseweg (Lollebeekdal, zie 1.2) vier klompjes. De sloot bevatte op die datum duidelijk stromend water.

Van het Heikikkerdril werden - op één uitzondering na - altijd meerdere klompjes bij elkaar aangetroffen. Soms lagen er enkele bij elkaar, doch in het Schaatswater van Van Rhee zijn enige malen vele tientallen klompjes bijeen ontdekt. Op 2 april 1974 trof ik in dit ven een aantal van méér dan 80 bij

elkaar aan. En ook op 25 maart 1972 werden in het Schaatswater (op 2 verschillende plaatsen) tientallen klompjes ontdekt. Dergelijke aantallen zijn nog laag vergeleken bij die, welke VAN GELDER & OOMEN (6) voor het Heerenven noemen. Zij vonden in 1968 in dat ven in totaal zo'n 1300 klompjes op 22 plaatsen; op één plek troffen ze er niet minder dan 198 aan. Ik moet hierbij wel opmerken, dat het Heerenven veel groter is dan het Schaatswater en dat rondom eerstgenoemd ven zeer grote terreinen liggen, die een geschikt Heikikkerbiotoop vormen. VAN GELDER & HOEDEMAEKERS (4) ontdekten in het Ketelven (kleiner dan het Schaatswater) in 1969 in totaal 20 klompjes Heikikkerdril.

Zoals we al eerder zagen, werd in het Schaatswater van Van Rhee onder de kwakende Heikikkermannetjes een duidelijke koorvorming vastgelegd. Op 2 april 1974 hoorde ik in het ven op 2 plaatsen kwakende Heikikkers en op 2 en 5 april '74 vond ik op ongeveer diezelfde plaatsen dril.

In de kleine paarwateren (sloten) werden stevast alle eieren bij elkaar aangetroffen. In de bermsloot van de Middelijkseweg ontdekte ik in de jaren 1975, 1976 en 1979 Heikikkerdril. In elk jaar lagen alle klompjes er niet alleen bij elkaar, maar ze lagen ook nog steeds op nagenoeg dezelfde plaats. (Misschien is dit alles een aanduiding, dat Heikikkers een eenmaal gekozen paarwater erg trouw blijven, zoals dat ook van sommige andere amfibieënsoorten bekend is.).

Kikkervisjes van *Rana arvalis* werden in de periode begin april/eind mei gezien. De vroegste datum was 6 april 1974. Op die dag werden in de Paddenpoel in de Castenrayse Vennen al pas uitgekomen eieren ontdekt (zie de foto). Deze eieren waren op 2 april '74 vanuit het Schaatswater van Van Rhee naar de Paddenpoel overgebracht om ze te kunnen fotograferen. Het voorkomen van echt vrijzwemmende kikkervisjes van de Heikikker werd alleen vastge-

steld in het ven op de Beegderheide (zie 1.5), op 20 mei 1978.

Uit figuur 2 blijkt, dat jonge, nog niet volgroeide Heikikkers alleen van begin juni tot eind augustus zijn waargenomen. Zeer jonge kikkertjes, die de metamorfose pas achter de rug hadden, zag ik alleen op 28 juni 1975, bij een van de Ravenvennen. Rondom dit (kleine) ven werden op die dag tientallen zeer jonge Heikikkertjes gezien.

3. Bedreigingen

In de Nederlandse literatuur wordt de Heikikker genoemd voor o.a. blauwgraslanden, moerassen, vochtige heidevelden en duinpannen, vennen, vochtige akkers, (moerassige) weilanden, bossen en heldere, niet te zeer geëutrofiëerde poldersloten. Veel van de opgesomde landschapselementen komen tegenwoordig amper nog voor. Tengevolge van de bevolkingstoename en (vooral) het sterk gestegen welvaartspeil hebben veel Heikikkerterreinen al het veld moeten ruimen. VAN DE BUND (1) noemt *Rana arvalis* een echte cultuurvlieder. In Noord-Limburg kon ik op enkele plaatsen een ernstige bedreiging van Heikikkerpopulaties vaststellen. Zo woedt in het dal van de Weverslose Beek momenteel een ruilverkaveling. Vrijwel het hele beekdal wordt in het kader van deze ruilverkaveling ("Overloon-Merselo") onder andere sterk drooggelegd. Zie voor een beschrijving van de gevolgen van de ruilverkaveling voor de flora en fauna van het dal VAN DEN MUNCKHOF (10).

Ook het Schaatswater van Van Rhee in de Castenrayse Vennen staat aan een ernstige bedreiging bloot. In 1969 werd de vlak langs dit ven stromende Lollebeek in het kader van ruilverkaveling "Lollebeek" genormaliseerd, waardoor grote delen van de Castenrayse Vennen droogvielen (8). Ook het Schaatswater droogde vaak uit en het vormde sinds '69 een zeer geschikt milieu voor planten als Riet,

Grote Lisdodde en Mattenbies. In zeer snel tempo verlandde het hele ven, omdat pas in 1977 een stuw in de Lollebeek werd gebouwd om de vroegere waterstanden in de Castenrayse Vennen weer terug te krijgen (9). Momenteel komt in het Schaatswater al geen echt open water meer voor.

Literatuur

1. BUND, C.F. VAN DE, 1968. De Nederlandse amfibieën. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging en R.I.V.O.N.
2. CUPPEN, H.P.J.J., 1976. Folkloristische en faunistische inventarisatie van het Loobeekdal (Gem. Venray). *Natuurhistorisch Maandblad* 65/6, blz. 93-105.
3. CUPPEN, H.P.J.J., 1977. Een hydrobiologisch onderzoek naar de macrofauna en de hogere waterplanten van een aantal wateren in Noord-Limburg. (Doctoraalverslag). Laboratorium voor Aquatische Oecologie, Katholieke Universiteit Nijmegen.
4. GELDER, J.J. VAN & H.C.M. HOEDEMAEKERS, 1971. Sound activity and migration during the breeding period of *Rana temporaria* L., *R. arvalis* Nilsson, *Pelobates fuscus* Laur. and *Rana esculenta* L. *Journal of Animal Ecology* 40, blz. 559-568.
5. GELDER, J.J. VAN & J.T.R. KALKHOVEN, 1971. Eieren van de Knoflookpad (*Pelobates fuscus* Laur.) in de Hatertse en Overasseltse Vennen. *Natuurhistorisch Maandblad* 60/3, blz. 39/44.
6. GELDER, J.J. VAN & H.C.J. OOMEN, 1970. Ecological observations on Amphibia in the Netherlands. I. *Rana arvalis* Nilsson: Reproduction, growth, migration and population fluctuations. *Netherlands Journal of Zoology* 20, blz. 238-252.
7. LINA, P.H.C., 1978. Elserviers Reptielen- en Amfibieëngids (vertaling en bewerking van "Reptiles and Amphibians" door E.N. ARNOLD, J.A. BURTON & D.W. OVENDEN, 1977).
8. MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1974. De ondergang van een Limburgs natuurreservaat, de Castenrayse Vennen. *Natuurhistorisch Maandblad* 63/1, blz. 5-15.
9. MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1977. Eindelijk een stuw in de Lollebeek! *Natuurhistorisch Maandblad* 66/12, blz. 179.

10. MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1979. De gevolgen van ruilverkaveling Overloon-Merselo voor de flora en fauna van het Zwartwater en het dal van de Loobeek. (In voorbereiding).
11. PRIESTER, H. DE & G. VAN DER VELDE, 1973. Amfibieën in en om de Vijfheerenlanden, een aanvulling op het Vierde Herpetologisch Verslag. De Levende Natuur 76, blz. 244-250.
12. IJSSELING, dr. M.A. & dr. A. SCHEYGROND, 1977. Wat is dat voor een dier?

Summary

Observation of *Rana arvalis* Nilsson were made at five localities in the northern and middle sections of the province Limburg (Netherlands). Of each locality the more important characteristics of vegetation have been mentioned, as well as the times at which breeding activities took place.

Since *R. arvalis* and *R. temporaria* sometimes share the same breeding waters, the author deals extensively with the characteristics of the egg clumps of *R. arvalis* and with the differentiations between both species.

INVENTARISATIE VAN DE ROEK (CORVUS FRUGILEGUS) IN LIMBURG 1979

J.M.P. UMMELS,
Essendijk 15, 6243 BH Geulle

Inleiding:

Bijna honderd jaar geleden werd de Roek gezien als een vogel die nuttig werd geacht voor de landbouw en de houtteelt. Als zodanig genoot hij dan ook bescherming onder de toenmalige wet van 1880 en later onder de vogelwet 1920. Deze bescherming werd aanvankelijk in de nieuwe Vogelwet 1936 gehandhaafd; echter dit duurde maar kort, n.l. tot 1943. Men plaatste hem toen op de lijst van voorwaardelijk onbeschermden vogels. (art. 3 Vogelbesluit 1937).

Pas in 1955, bij het tot stand komen van de Jachtwet, deelde men hem in onder de rubriek "schadelijk wild".

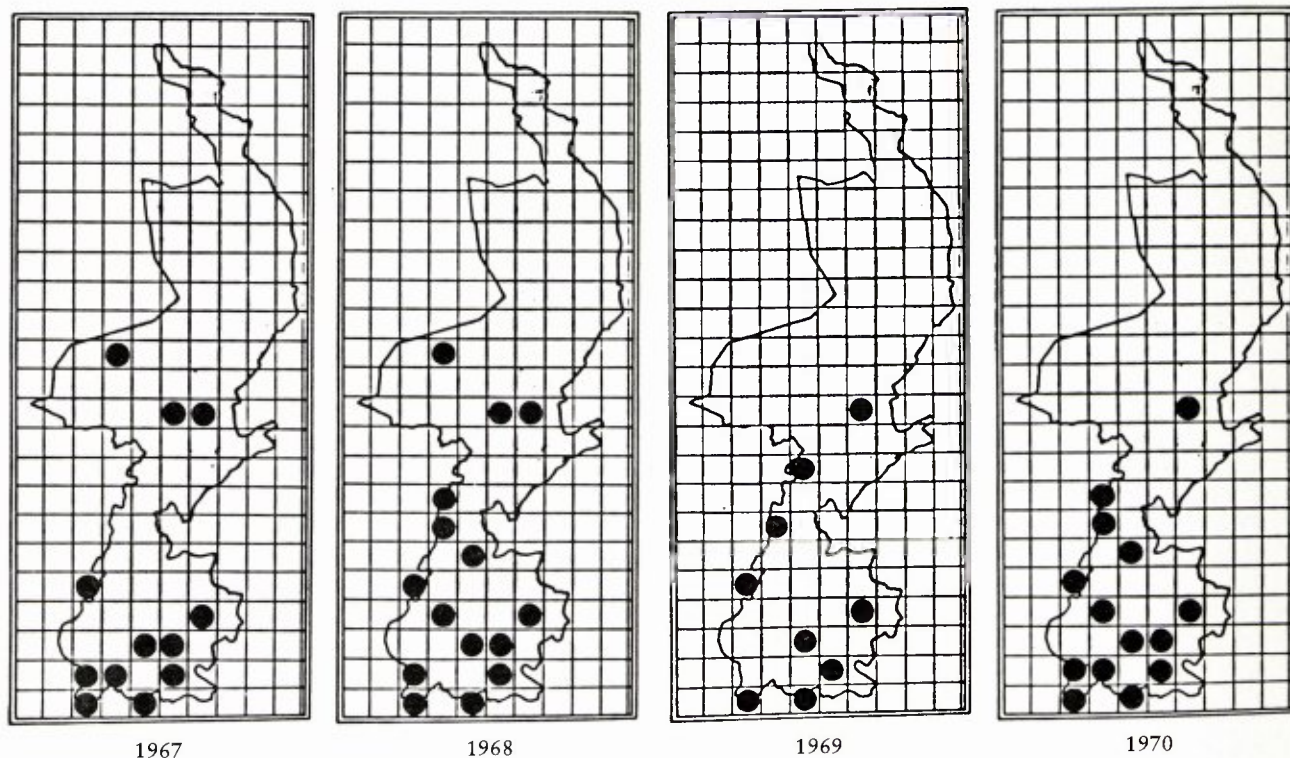
Dit betekende dat hij automatisch uit de Vogelwet 1936 viel en als gevolg hiervan het hele jaar bejaagd kon worden.

Het zal U dan ook niet verbazen dat het nederlands roekenbestand de laatste 25 jaar met ongeveer 80% achteruit is gegaan. Ten opzichte van 1967 bedroeg de afname in 1970 25%. In de provincie Zeeland was de achteruitgang liefst 100%. De laatste roeken broedden daar in 1967 (FEYEN 1970). Deze achteruitgang is voor een belangrijk deel te wijten aan vervolging. Het speciaal in de broedtijd geconcentreerde afschot en de nestverstoringen hebben een fatale invloed gehad op de roekenstand, temeer daar de roek slechts een gering reproductievermogen heeft, n.l. 10%. Opzettelijke vergiftingsen hebben zeker een rol gespeeld bij de achteruitgang, terwijl onopzettelijk vergiftiging en kappen van bomen (vermindering van de broedgelegenheid) daaraan ook sterk hebben bijgedragen (FEYEN 1970 conclusie). Gezien deze enorme achteruitgang, de betwifelde „schadelijkheid”, alsmede het geringe reproductievermogen van de soort, heeft men tenslotte in 1977 de wettelijke status van de roek opnieuw bekeken.

Mede naar aanleiding van eerder genoemde cijfers, heeft men besloten de roek gelijk te stellen met de bonte kraai (*Corvus corone cornix*). Dit besluit, dat 10 aug. 1977 van kracht werd, biedt de roek het gehele jaar wettelijke bescherming. Om enig inzicht te krijgen van de invloed van deze beschermende maatregel, hebben we dit jaar alle roekennesten in Limburg gesteld.

Tellingen:

Afgelopen 50 jaar zijn er verschillende roekentellingen geweest.

Geografisch overzicht van het Roekenbestand in Limburg van 1967 t/m 1970.

Elk blok stelt een oppervlakte voor van 5 bij 5 km.

- In 1924 telde men in Limburg 5600 roekennesten. Dat was op Gelderland na het grootste aantal van alle nederlandse provincies. Dit aantal was volgens VAN KOERSVELD nog veel te laag.
- In 1936 telde men in Limburg 7075 bewoonde nesten. Dit was ongeveer 18% van de nederlandse roekenpopulatie. Alleen al in de kolonie van het landgoed Geijsteren (gem. Wanssum) telde men al 2.000 nesten en in het kasteelpark Eijsden 509.
- De telling in 1944, die onder supervisie van KLOOS stond, is vrij volledig geweest. Dat jaar constateerde men in diverse nederlandse provincies een

achteruitgang. Zo ook in Limburg. Men telde dat jaar hier 4.269 nesten; dat was ca. 9,5% van het nederlandse totaal.

- Dit percentage bedroeg bij de laatste telling van FEYEN in 1970 nog slechts 6,5%. Het aantal nesten dat men toen nog in onze provincie telde was 659.

Dus sinds 1944 een daling van meer dan 80%.

In de jaren '67, '68, '69 zijn geen uitgebreide tellingen geweest. Onderstaande tabel geeft een overzicht van bovengenoemde jaren, in zoverre dat er cijfers bekend waren.

De aantallen zijn gemiddelden van de tellingen. Het

is mogelijk dat heel in het begin van het seizoen meer of minder nesten in een kolonie zijn.
(Roeken maken speelnesten, die later weer afgebroken worden)

Verklaring van de letters bij "Boomsoort":

B – Beuk
P – Populier
E – Eik
Es – Esdoorn
El – Els
K – Kastanje

L – Linden
S – Spar
Pl – Plataan
I – Iep
Be – Berk
N – Noten

Plaats en nadere aanduiding:	Blok nr.	Boom- soort	Jaar:				
			1967	1968	1969	1970	1979
Born; kasteelpark	60-31	B	–	12	–	7	–
Echt; Aasterberg	60-12		–	–	12	–	–
Slagmolen	60-12	P	–	–	6	–	–
Eijsden; kasteelpark	61-48	Es E N	x	x	x	49	19
Geulle; Brugweg (N)	59-58	P	x	x	x	19	37
Gronsveld; Ryckholterbos	61-38		–	–	–	9	–
Savelsbos*	61-38	E Es	35	33	–	11	–
St. Geertruid; Moerslag*	62-31	E	35	–	–	50	–
Gulpen; Diepenbeek	62-33	P	x	x	x	8	–
Ingber	62-33	E	–	–	–	6	–
Hoogeruts; langs weg naar Noorbeek	62-42	E Es	23	x	x	155	140
Horn; kasteelpark	58-43	Es I P	16	4	–	–	–
Heerlen; Imstenraderbos	62-14	S B E	42	36	–	–	–
villa Freeling	62-14	Pl	–	–	–	–	5
Ter Worm	62-14	E	x	x	x	x	–
Holtum; naast voetbalveld**	60-21	P	–	–	–	–	29
Meerssen; park	62-11	B	–	–	–	4	–
Geuldal (0)	62-11	E Pl	–	–	–	10	–
Nederweert; Rijksweg	58-21	P	5	7	–	–	–
Nijswiller; kerk	62-33		x	x	x	x	3
klooster	62-43	E Pl B	x	x	x	36	47
Obbicht; Schipperskerk	60-31	P	x	x	x	x	33
Roermond; Minderbroederssingel***	58-44	L	–	–	–	2	–
Wilhelminasingel***	58-44	P	4	12	8	7	–
Willem II	58-44	K	2	2	2	2	–
Stadswei	58-44		3	1	1	–	–
de Weerd	58-44	P	5	–	–	–	–

Plaats en nadere aanduiding:	Blok nr.	Boom- soort	Jaar:				
			1967	1968	1969	1970	1979
Roosteren; Hoekstraat	60-21	P	—	—	—	28	—
Lanterdijk	60-21	P	—	10	—	12	33
Sittard; Stadsbroek	60-42	P	—	10	—	5	—
Susteren; langs de Rode Beek***	60-22	P	—	—	—	—	8
Ubachsberg; Colmonder bos	62-23	B E	26	21	—	—	—
Ulestraten; Vliek Schietecoven	62-11	B E	—	20	—	63	98
Vaals; langs de weg Holset-Vaals***	62-44	B E	—	—	—	—	63
Valkenburg; Schaelsberg	62-22	E	x	x	x	67	115
Tivoli	62-22		x	x	x	x	76
Voerendaal; kasteel Rivieren***	62-23	P	28	26	—	—	—
Wijlrebossen	62-23	B E P	30	30	—	—	—
Wijlre; Brandsbrouwerij	62-23	P	—	—	—	12	63
Wittem; klooster	62-33	Pl P K	9	10	x	12	41
Mechelen (Wittem-Vijlen)	62-33	P El	40	x	x	12	—
Wessem; kerkhof	58-52		—	—	—	—	15

Verklaring:

* kolonie in 1972 verdwenen

** kolonie ontstaan tussen 1977 en 1978

*** bomen gekapt.

x In dit jaar waren wel roeken aanwezig maar hiervan zijn geen aantallen bekend.

Om een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de geografische verdeling van de kolonies, heb ik gebruik gemaakt van de kilometerblokken-indeling. (die ook door SOVON gebruikt wordt).

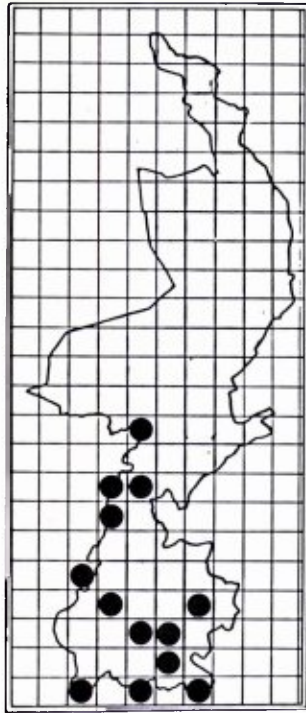
Elk vierkant stelt een blok voor van 5 bij 5 km.

De telling van 1979:

Samen met H. Gilissen heb ik alle kolonies die in 1970 bekend waren, alsmede de kolonies die na dit jaar zijn ontstaan, bezocht.

De tijd dat we begonnen zijn met tellen was de eerste week van april. De laatste tellingen hebben we gedaan de eerste week van mei. Deze teltijd is de meest

geschikte periode i.v.m. het nog niet aanwezig zijn van een volle bladerdracht aan de bomen. Populieren en eiken worden kennelijk als nestboom het meest gebruikt. Van een uitgesproken voorkeur voor een van deze 2 boomsoorten is geen sprake. De hoogte van de nesten varieert tussen de 15 en 25 meter. Een enkele maal wordt er lager gebroed. Zo vonden we nesten op ongeveer 10 meter in platanen, grove den, kastanje en berk. De grootste variatie aan nestbomen in een kolonie vonden we nabij het klooster in Nyswiller: Eiken, beuken, populieren, platanen en een kastanjeboom werden hier als nestboom gebruikt.

1979

De meeste kolonies in Limburg bevinden zich langs water of langs grote wegen. Waarschijnlijk is dit een gevolg van de "rust" die op die plaatsen is; waarmee ik bedoel, dat de kolonies weinig worden gestoord door wandelaars.

Het totaal aantal bewoonde nesten, dat we dit jaar geteld hebben, is 817. Dit is sinds 1970 een stijging van bijna 24%, hetgeen volgens ondergetekende alleen een gevolg is van de wettelijke bescherming. De gemiddelde dichtheid was in 1970 in Nederland 0,28 paar per km², terwijl dat voor Limburg toen 0,3 was.

Deze gemiddelde dichtheid is nu toegenomen tot 0,37.

Om U een indruk te geven: in 1944 was de gemid-

delde dichtheid in Limburg bijna 2 broedparen per km².

Toch hoop ik, gezien deze cijfers, dat de roek zijn slechtste tijd heeft gehad.

Tot slot dank aan de leden van de Vogelwacht Limburg en de leden van de Vogelstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap, die hebben bijgedragen aan het tot stand komen van deze inventarisatie.

Literatuur:

FEIJEN, H.R., 1970. Een analyse van de achteruitgang van de roek in Nederland. N.I.R.

BIL, J., 1977. Status roeken en bonte kraaien gewijzigd. Politie Dierenbescherming nr. 11, blz. 202.

Summary

An inventory of *Corvus frugilegus* in the province Limburg (Netherlands).

Protection of this species was abolished (1955) - resulting in a decline by 80% -, but re-instated in August 1977.

Counting of nests in the years 1967-1970 and in 1977 took place and findings have been displayed in tables and diagrams.

These indicate a slight increase in numbers: from 0.3 pairs per km² in 1970 to 0.37 pairs in 1979.

BOEKBESPREKING:

'De teken (Ixodia) van de Benelux-landen.'

door Dr. J.E.M.H. van Bronswijk, Drs. R.H. Rijntjes en Drs. A.F.M. Garben.

Tekeningen van H. Vos.

Wetenschappelijke Mededelingen K.N.N.V. nr. 131.

In aansluiting op de "Algemene inleiding in de acarologie" (Wetenschappelijke Mededelingen nr. 91) van Van der Hammen, is thans speciaal aandacht besteed aan twee families uit deze groep: de Harde of schildteken en de Zachte of lederteken. Beide groepen zuigen bloed van zoogdieren, vogels en reptielen. In de Bene-

lux zijn tot nu toe 15 soorten gevonden. Terecht wordt men er in het boekje voor gewaarschuwd dat men er bij het verzamelen rekening mee moet houden, dat de meeste gastheren beschermd zijn en dus niet onderzocht mogen worden. Bewerken van nest materiaal en slepen in de vegetatie geeft evenwel ook resultaat. Voor determineren lijkt een microscoop onmisbaar, in ieder geval voor de kleine soorten. De eigenlijke tabellen worden dan ook voorafgegaan voor aanwijzingen voor het prepareren. De tabellen zelf zijn van duidelijke tekeningen voorzien. Naast deze tabellen geven de schrijvers informatie over in- en uitwendige bouw, biologie en oecologie. Bovendien wordt een hoofdstuk gewijd aan medische en veterinaire aspecten. In het laatste hoofdstuk worden de bijzonderheden van de verschillende soorten vermeld.

De uitgave is te bestellen bij het Bureau van de K.N.N.V. te Hoogwoud, postgiro 13028. Prijs voor leden f 3,50, voor niet-leden f 4,20.

Drs. F.N. Dingemans-Bakels

Beknopt overzicht van de Nederlandse plantengemeenschappen.
J.J. den Held. Wetenschappelijke Mededeling KNNV nr. 134, mei 1979

Te bestellen door overmaking van f 9,- (leden KNNV f 8,-) op postgiro 130.28 t.n.v. KNNV, Hoogwoud onder vermelding van het verlangde.

Eigenlijk biedt deze 87 pagina's tellende Mededeling meer dan wat de titel doet vermoeden. En juist daarin ligt het nut van dit boekje. Het beknopte overzicht begint nl. pas op pagina 40. Hieraan vooraf gaan nog twee andere hoofdstukken. Het eerste behandelt feiten en begrippen uit de vegetatiekunde die zoals de auteur terecht schrijft nodig zijn voor een juist gebruik van deze uitgave. De voorbeelden die gegeven worden na een uiteenzetting over het "determineren" van plantengemeenschappen vormen wellicht het nuttigste deel van dit boekje. Het tweede hoofdstuk omvat een alfabetisch register van ken- en differentiërende soorten. Het uitgebreide register van Nederlandse namen van planten, samen met de voorrang die in hoofdstuk 3 gegeven wordt aan de Nederlandse benaming van plantengemeenschappen, zal voor velen dit werkje aantrekkelijk maken.

Met nadruk moet nog gezegd worden dat in deze mededeling geen determineersleutels voorkomen zoals sommigen misschien hopen.

De auteur legt goed uit waarom dat niet kan en de vele voorbeelden spreken voor zichzelf.

Jammer is m.i. dat niet beter is aangesloten bij Mededeling nr. 97: Beknopte handleiding voor vegetatiekundig onderzoek, waarmee dit deeltje één geheel zou kunnen vormen. De in mededeling 97 gestimuleerde precisie en uitwerkmethode worden hier enigszins teniet gedaan. Het boekje is dan ook niet meer dan een, zij het zeer bruikbare, hulp bij een eerste poging plantengemeenschappen te onderscheiden. Voor iets diepgaander onderzoek blijven van de genoemde Mededeling 97 en vooral het "grote" (overzicht der) Plantengemeenschappen in Nederland (nr. 16 in de Natuurhistorische bibliotheek van het KNNV) noodzakelijk.

D. Th. de Graaf

**Rond de appelboom, Sietzo Dijkhuizen,
Tussen de brandnetels, Leo Beuger,
In de wei, Jaap Loohuis.**

Verschenen in de Ecologische Reeks bij A.A. Balkema, Rotterdam.

Per deel van 64 pag. f 14,90.

Wat direct bij deze uit het Deens bewerkte boekjes opvalt zijn de schitterende foto's van Elvig en Gerth Hansén. De opzet van deze boekjes is heel anders dan bij de meeste natuurboeken: de foto's zijn hier het belangrijkste en vormen een prettig geheel met de tekst. De Deense fotografen hebben een op het eerste gezicht saai onderwerp zodanig gefotografeerd dat de lezer, of beter de kijker, echt geboeid raakt door alles wat zich bijv. rond een brandnetel afspeelt. Gedurende een heel jaar (van winter tot winter) werd een kleine levensgemeenschap, soms van minuut tot minuut, gevolgd waarbij allerlei planten en dieren welke in die gemeenschap thuis horen aan bod komen. Door middel van dichtbij-opnames is iets te zien van het liefdesleven van kevers, libellen en kikkers, van wat en hoe er gegeten wordt door insecten, vogels en zoogdieren. Daarbij worden de "wreedheden" in de natuur niet overgeslagen.

De tekst bij de foto's is in een soort logboekvorm geschreven waardoor zij met de foto's een goed geheel vormen. Het zijn leuke boekjes voor kinderen vanaf ± 12 jaar oud. Door het gebruik van een aantal als bekend veronderstelde biologische termen en begrippen zullen jongere kinderen de tekst wat moeilijk vinden maar de foto's vergoeden veel: Voor hen wordt het een echt kijkboek.

M.J. Baars

IN MEMORIAM
BR. AGATHO FRANKEVOORT

Op 27 april van dit jaar overleed op negen zestigjarige leeftijd na een langdurige ziekte, toch nog vrij plotseling, Broeder Agatho Frankevoort; een jarenlang lid van ons Genootschap en in het verleden trouw bezoeker van de maandelijkse bijeenkomsten en deelnemer aan de excursies.

De ouderen onder ons en vooral de "vogelaars" onder hen zullen zich Br. Agatho herinneren als een mens voor wie omgang met de natuur een ware levensvreugde betekende. Zijn grote belangstelling gold vooral de vogels in het algemeen en enkele soorten in het bijzonder. Getuigen hiervan zijn verscheidene publicaties van zijn hand in ons maandblad en in de wetenschappelijke Publicatie-reeks. Als voorbeeld, grappig wellicht maar ook typerend voor zijn enthousiasme bij het onderzoeken van het mooie in de natuur, herinneren wij ons een voorval tijdens een vogelgroepexcursie, waarbij het dragen van een habijt voor hem geen belemmering bleek te

zijn bij het klimmen in een boom, om daar het nest van de in ons land zeldzame broedvogel, de Roodkopklauwier te bekijken.

Helaas te vroeg naar menselijke begrippen moest hij om gezondheidsredenen zijn speurtochten in de natuur enige jaren geleden reeds beperken, tenslotte zelfs staken. Hij heeft zijn grote wensdroom van zich na pensionering volledig met de natuur te kunnen bezighouden, niet kunnen verwezenlijken.

Wij menen er goed aan te doen onze woorden van dank en eerbetoon te besluiten met een samenvatting van de

PUBLIKATIES VAN BR. AGATHO FRANKEVOORT

Natuurh. Maandblad:

Jrg. 40 (1951): 64/67: Enige Vogelwaarnemingen in 1948, 1949 en 1950.

Zwartkoptuinfluiter, Boompieper, Eur. Kanarie, Tapuit, Roodkopklauwier, Kleine Plevier, Kwartelkoning, Wouw, Roodborsttapuit.

Jrg. 45 (1956): 118/119: In Memoriam Br. Maurentius; Roodborsttapuit

Jrg. 46 (1957): 112: Turkse Tortel

Jrg. 46 (1957): 134: Bosrietzanger

Jrg. 47 (1958): 51: Geringde Roodborsttapuiten

Jrg. 48 (1959): 89: Duinpieper (tweede broedgeval in Limburg)

Jrg. 52 (1963): 34/35: Lezing: Roodborsttapuit

De Zwerver in Gods vrije Natuur:

Jrg. 11 (1951): 17/21 Vleermuizen

108/112: De Roodborsttapuit.

Publicaties Natuurhistorisch Genootschap in Limburg:

Reeks XII 1960/1961 De Roodborsttapuit p. 97/176

Herdrukt als apart boekje in 1978: De Roodborsttapuit 160 pag.

AKTIVITEITEN VAN HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP

Kring Maastricht

donderdag 4 oktober 1979, om 20.00 uur, in het Natuurhistorisch Museum:

WIE WAAR WAAROM (NIET MEER)?

Douwe de Graaf zal een en ander vertellen over de relatie tussen planten en hun milieu. Vele planten zijn gebonden aan bepaalde milieu-omstandigheden; zij kunnen zelfs dienen als indicator voor die milieuomstandigheden. De achteruitgang van de Nederlandse Flora is dan ook vooral te wijten aan het verdwijnen van allerlei specifieke biotopen. Aan de hand van voorbeelden uit vooral de Limburgse Flora zullen beide aspecten van deze voordracht geïllustreerd worden.

Kring Venlo

zondag 7 oktober 1979, Vogeltrekexcursie Koelbroek-Siberië

Vertrek: 7.15 uur vanaf het station te Venlo.

Vertrek: 7.30 uur vanaf de kerk in de Boekend.

Kring Heerlen

maandag 8 oktober 1979, in: Café restaurant "A gene bek" Mgr. Schrijnenstraat 20 (zijstraat Bekkerveld):

Voordracht met dia's door de heer P. Spreuwenberg over de Alpenflora.

Zoals in het verleden is gebleken is er bij onze leden veel belangstelling voor de flora uit de Alpen. Spreker zal een overzicht geven van de verscheidenheid in plantengemeenschappen in de subalpine en alpine zone.

Dat hierbij ruime aandacht wordt besteed aan de vele prachtige bloeiende planten, waaraan de alpenflora haar bekendheid dankt, behoeft nauwelijks betoog.

Bomenstudiegroep

Inmiddels is het stadspark in Maastricht opnieuw geïnventariseerd.

Een verslag zal t.z.t. in het Maandblad verschijnen. In september zijn het Proostdijpark te Meerssen en de oude dorpskern van Borgharen geïnventariseerd in verband met de ingrepen die deze plaatsen bedreigen (respectievelijk een wegconstructie en nieuwbouwplannen). Er wordt overwogen om bij de geëigende instanties op de waarde van deze plaatsen te wijzen.

De bomenstudiegroep komt iedere tweede woensdag van de maand bijeen in het Natuurhistorisch Museum om 19.30 uur. Deze maand is dat dus 10 oktober. Tot half negen worden actualiteiten besproken en waarnemingen uitgewisseld en wordt eventueel een korte voordracht gehouden.

Deze keer zal bv. Jacques Curfs iets vertellen over een aantal ziekten en afwijkingen bij bomen. Van half negen tot tien wordt er verder gewerkt aan de hand van de archieven van De Wever en de eigen waarnemingen.

Iedereen is welkom; voor koffie wordt gezorgd.

Inlichtingen bij Jacques Curfs, (nieuw adres) Heerderweg 57E, Maastricht, of bij het Genootschap (043-13671).

Bij foto omslag

Grote vos (*Nymphalis polychroros*)

Tekening: Alex Willems